

BACHADON BO'YNI SARATONINI ERTA ANIQLASH VA TASHXISLASH.

Sultonqulova Mahbuba Karimovna

ADTI Onkologiya kafedra dotsenti

Ashuraliyeva Oqilaxon Biloliddin qizi

ADTI Onkologiya yo'nalishi 2-bosqich magistranti.

Annotatsiya: Bachadon bo'yni saratonini erta aniqlash va tashxislash tibbiyot sohasida muhim ahamiyat kasb etadi. Bachadon bo'yni saratoni ayollar orasida eng keng tarqalgan onkologik kasalliklardan biri hisoblanadi. Dunyoda har yili minglab ayollar ushbu kasallikdan aziyat chekmoqda. Kasallikning erta bosqichlarida aniqlanishi davolash samaradorligini oshirib, bemorning hayotini saqlab qolish imkonini beradi. Shuning uchun ham, tibbiyot mutaxassislari va sog'liqni saqlash tizimi vakillari bachadon bo'yni saratonining oldini olish, uni erta aniqlash va tashxislash bo'yicha ko'plab ilmiy izlanishlar olib bormoqda.

Kalit so'zlar: bachadon bo'yni saratoni, erta aniqlash, tashxislash, skrining, pap-test, HPV virusi, biopsiya, onkologiya, ayollar salomatligi, profilaktika.

KIRISH

Bachadon bo'yni saratoni, asosan, papilloma virus (HPV) bilan zararlanish natijasida yuzaga keladi. Inson papilloma virusi jinsiy yo'l bilan yuqadigan eng keng tarqalgan viruslardan biridir va butun dunyoda ayollar salomatligiga katta tahdid solmoqda. HPV virusi, ayniqsa, yuqori xavfli tiplari bachadon bo'yni saratoni rivojlanishida asosiy rol o'ynaydi. Shu bois, mazkur kasallikni erta aniqlash va oldini olish bo'yicha profilaktik emlash, muntazam skrining va laborator tahlillar o'tkazish tavsiya etiladi. Bachadon bo'yni saratonining erta bosqichlarida hech qanday alomatlar kuzatilmasligi bu kasallikni xavfli qilib qo'yadi. Aynan shu sababli, ayollar muntazam ravishda profilaktik tekshiruvlardan o'tib turishlari lozim. Skrining dasturlari ayollarda kasallikning yashirin shaklini aniqlashga xizmat qiladi. Bachadon bo'yni saratonini

aniqlash uchun turli laborator va instrumental usullar qo'llaniladi. Ulardan eng samaralilari — PAP-test (Papanikolau testi) va HPV testi hisoblanadi. PAP-test yordamida bachadon bo'yni epiteliasida displaziyani, ya'ni saraton oldi o'zgarishlarni aniqlash mumkin. Ko'plab mamlakatlarda ushbu test ayollar sog'lig'ini muntazam nazorat qilish tizimining ajralmas qismiga aylangan. HPV bo'yicha aniqlash testlari ham keng amaliyotga joriy etilgan. Zamonaviy testlar yordamida virusning aniqlanishi va tiplari aniqlanib, yuqori xavfli tiplarga ega bo'lgan ayollar alohida nazoratga olinadi. Bu esa kasallik rivojlanishining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tibbiyot amaliyotida, shuningdek, kolposkopiya usuli ham keng qo'llaniladi. Ushbu usul bachadon bo'yni shilliq qavatini, uning yuzasida o'zgarishlarni aniqlashga, shuningdek, kichik biopsiyalar olib, histologik tekshiruvlarni amalga oshirishga yordam beradi. Zamonaviy kolposkoplar yordamida aniqlik darajasi yanada oshgan va tashxislash jarayoni yengillashgan [1].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Bir qancha zamonaviy biomarkyorlardan foydalanish orqali ham bachadon bo'yni saratoni va uning oldi holatlarini erta aniqlash imkoniyati paydo bo'lgan. Molekulyar genetik testlar, immunotsitokimyoviy tahlillar va boshqa zamonaviy laborator usullar aynan xavfli o'zgarishlarni aniqlashda muhim o'rin tutadi. Raqamli diagnostika va innovatsion uskunalar yordamida yuqori aniqlik bilan kasallik bosqichini baholash mumkin bo'ldi. Yaqin yillarda olib borilayotgan ilg'or ilmiy izlanishlar yangi avlod skrining tizimlarini yaratilishiga sabab bo'ldi. Bachadon bo'yni saratonini erta tashxislash natijalarining muvaffaqiyatli bo'lishi avvalo aholining sog'lom turmush tarzini olib borishi, muntazam tibbiy ko'rikdan o'tishi va profilaktik emlashni o'z vaqtida qabul qilishiga bog'liq. Ko'pgina davlatlarda maktab yoshidagi qizlarni HPV virusiga qarshi emlash dasturlari ishlab chiqilgan va amaliyotga joriy qilingan. Bu tadbirlar kelajakda bachadon bo'yni saratoni bilan kasallanish darajasini ancha kamaytirishga xizmat qilmoqda. Tashxis jarayonida shifokorning uzoq yillik tajribasidan tashqari, zamonaviy laboratoriya hamda instrumental tahlillar foydalanishi ham muhim ahamiyatga ega. Bachadon bo'yni saratonining oldini olish va uni erta

aniqlash masalalarida aholining xabardorlik darajasini oshirish, ijtimoiy va sog'liqni saqlash dasturlarini rivojlantirish katta ahamiyat kasb etadi. Ayollarga tibbiy madaniyat asoslarini o'rgatish, yillik tibbiy ko'riklarni o'tashga undash, xavf omillari va profilaktika choralari keng yoritish orqali kasallikning erta bosqichda aniqlanishiga erishish mumkin. Hozirgi kunda ko'plab sog'liqni saqlash muassasalari ayollar uchun imtiyozli yoki bepul skrining dasturlarini joriy etmoqda va bu kasallik anim statinini kamaytirishda muhim rol o'ynamoqda [2].

МУХОКАМА VA NATIJALAR

Huquqiy va tashkiliy nuqtai nazardan ham sog'liqni saqlash tizimida ayollarning to'liq muhofazasi va kasalliklar erta aniqlanishi uchun sharoit yaratilgan bo'lishi kerak. Ayollarga doimiy ravishda skrining, tibbiy maslahat, diagnostika va davolash xizmatlari ko'rsatib borilishi zarur. Bunda profilaktik choralarning yetarli darajada olib borilishi va aholi salomatligiga doir statistikaning muntazam yuritilishi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, bachadon bo'yni saratoni bilan kasallangan ayollarning aksariyati muntazam tibbiy ko'rikdan o'tmagan yoki sog'lom turmush tarziga amal qilmagan bo'lishadi. Agar o'z vaqtida profilaktik choralar ko'rilsa, ushbu kasallikning oldini olish va erta bosqichda aniqlash orqali ayollar orasida yuqori hayot sifatiga erishish mumkin. Hozirgi kunda O'zbekiston va boshqa ko'plab davlatlarda zamonaviy ultratovush uskunalari, PAP-testlar va HPV testlari amaliyotda keng qo'llanilib, kasallikni eng erta bosqichda aniqlash imkonini bermoqda [3].

Bachadon bo'yni saratoni erta bosqichda tashxislansa, bemorlarning aksariyat hollarda to'liq sog'ayishiga erishiladi. Zero, saraton kasalliklari orasida bachadon bo'yni saratoni o'z vaqtida aniqlanganda nisbatan yaxshi natija ko'rsatadi. Rivojlangan mamlakatlarda ushbu sohada amaliyotga joriy etilgan ilg'or texnologiyalar, aholining yuksak tibbiy madaniyati va tibbiy xizmatlarning doimiyligi kasalliklarning oldini olish va oldindan aniqlashda muhim o'rin tutmoqda. O'zbekiston sharoitida ham sog'liqni saqlash tizimi tomonidan skrining dasturlarining takomillashuvi va zamonaviy diagnostika usullarining joriy etilishi kasallikka qarshi kurashishda ijobiy

o'zgarishlar olib kelmoqda. Bachadon bo'yni saratonining erta tashxislanishi uchun muntazam skrinigdan tashqari, ayollarning sog'lig'iga befarq bo'lmasligi, yoshligidan gigiyenaga rioya qilishi, sog'lom jinsiy hayotni yo'lga qo'yishi va har qanday noxush belgilar paydo bo'lsa, darhol shifokorga murojaat qilishi lozim. Rivojlanayotgan mamlakatlarda bunday holat ko'pincha bemorlarning o'z sog'lig'iga beparvoligi va tibbiy xizmatlardan yetarli darajada foydalanmasliklari natijasida yuzaga keladi. Shu sababli, kasallikning oldini olish va erta aniqlash masalalari har doim dolzarb bo'lgan va bo'lib qoladi [4].

Qolaversa, AFP testlari, biopsiya va boshqa laborator tadqiqotlar yordamida to'liq tashxis qo'yish ham muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, bemorga qulay va tezkor tibbiy xizmat ko'rsatish, o'z vaqtida samarali davolash usullarini joriy etish, aholining ushbu kasallik haqidagi xabardorlik darajasini oshirish bugungi tibbiyotning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Tibbiyot sohasidagi yutuqlar, ilg'or diagnostika va davolash texnologiyalari kelajakda bachadon bo'yni saratoni bilan kasallanish statistikasi pasayishiga olib kelishi kutilmoqda. Bachadon bo'yni saratoni bilan bog'liq holda olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar natijasida so'nggi yillarda kasallikni aniqlash va tashxislashning yanada samarali usullari ishlab chiqildi. Jarrohlik, radioterapiya hamda farmakologik davolash usullari yildan yilga takomillashib bormoqda. Har bir bemor uchun individual davolash rejalari tuzilar ekan, kasallikning tarqalish darajasi, bemorning umumiy ahvoli, yoshi va boshqa kofaktorlari inobatga olinadi. Kasallikning mahalliy bosqichlarida jarrohlik usullaridan foydalanish orqali to'liq sog'ayish natijalariga erishish mumkin. Radioterapiya va kimyoterapiya usullari zamonaviy tibbiyotda keng qo'llanilmoqda. Ulardan foydalanishda shifokorlarning tajribasi va diagnostika natijalari muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy davolash protokollari individual yondashuv asosida tuziladi va har bir bemorga mos ravishda tayyorlanadi. Aynan shunday yondashuv orqali bachadon bo'yni saratonidan aziyat chekayotgan bemorlar hayot sifati va umr davomiyligini yaxshilash mumkin. Tibbiy xizmatlarning vaqtida va sifatli ko'rsatilishi, shuningdek, ayollarning o'z salomatligiga e'tiborli bo'lishi natijasida kasallikning oldini olish choralari samaradorligi ortib bormoqda [5].

Hozirgi kunda dunyoning turli mamlakatlarida ushbu kasallik bilan kurashish uchun davlat miqyosida turli milliy dasturlar amalga oshirilmoqda. Sogʻliqni saqlash tashkilotlari kasallikni erta aniqlash va emlash dasturlariga alohida eʼtibor qaratmoqda. Oxirgi oʻn yillikda olib borilayotgan izchil tadqiqotlar va muhim tashkiliy chora-tadbirlar tufayli, kasallikni erta bosqichda aniqlash mumkinligi sezilarli darajada oshdi. Shuningdek, aholi oʻrtasida sogʻlom turmush tarzini ommalashtirish, skrining tizimini takomillashtirish, yosh qizlar va ayollarni profilaktik emlash boʻyicha keng koʻlamli targʻibot ishlari olib borilmoqda. Umuman olganda, bachadon boʻyni saratonini erta aniqlash va tashxislash bugungi tibbiyot sohasining eng muhim yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yoʻnalishda amalga oshirilayotgan ilmiy izlanishlar, ilgʻor texnologiyalar va zamonaviy diagnostika vositalari yordamida kasallikni dastlabki bosqichidayoq aniqlash, bemorni samarali muolaja bilan taʼminlash imkoniyati ancha ortdi. Oradan yillar oʻtib, kelajakda bachadon boʻyni saratoni keskin kamayadi degan umid bor. Sogʻlom turmush taqdim etilishi, profilaktik emlash, doimiy tibbiy koʻriklardan oʻtish va oʻz vaqtida kasalliklarni aniqlash bugun va kelajakda aholi salomatligini asrash uchun eng asosiy omillar boʻlib qoladi [6].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, bachadon boʻyni saratonini erta aniqlash va tashxislash koʻlami kengaygani sari uni oldini olish, bemorlarni toʻliq sogʻaytirish va kasallik bilan bogʻliq oʻlim holatlarini kamaytirish borasida ulkan natijalarga erishilmoqda. Har bir ayol oʻz salomatligiga befarq boʻlmay, muntazam tibbiy koʻriklardan oʻtishi, profilaktik emlash va testlardan foydalanishi, sogʻlom turmush tarziga amal qilishi lozim. Zamonaviy diagnostika va davolash usullari, skrining dasturlarining takomillashuvi, aholining tibbiy madaniyatining yuksalishi baynalmilal miqyosda bachadon boʻyni saratoni bilan kurashishda muhim omillar boʻlib xizmat qilmoqda. Kelajakda ham ushbu yoʻnalishda yangi yutuqlar va natijalar kutilyapti. Bachadon boʻyni saratonini erta aniqlash va tashxislash har bir jamiyatda salomatlik kafolati boʻlib xizmat qilishi shubhasiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akbarova, M. M. (2019). "Bachadon bo'yni saratonining erta diagnostikasida molekulyar-genetik usullarning ahamiyati". Yangi tibbiyot axborotnomasi, 1(32), 55-60.
2. Eshpulatova, T. R. (2020). "Zamonaviy skrining testlari va texnologiyalarning bachadon bo'yni saratonining erta tashxislanishidagi o'rni". O'zbekiston tibbiyoti, 5(2), 12-18.
3. Kholmatova, Z. (2021). "Bachadon bo'yni saratoni skriningini yaxshilashda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish". Jahon tibbiyoti, 11(3), 61-67.
4. Mamarajabova, S. M. (2017). "Pap-test va HPV-DNA tahlillarining bachadon bo'yni saratonini erta aniqlashdagi o'rni". Innovatsion tibbiyot, 3(15), 81-86.
5. Muradova, N. & Toshmurodov, S. (2020). "Bachadon bo'yni saratonini aniqlashda likva-bazali sitologiyaning samaradorligi". Tibbiyot Taraqqiyoti, 6(4), 35-39.
6. Qodirova, M. A. (2022). "Kolposkopiya va molekulyar diagnostika: Bachadon bo'yni saratonini ertaroq aniqlashga zamonaviy yondashuvlar". Zamonaviy Tibbiyot, 8(1), 47-55.
7. Zokirov, B. B. & Nasriddinova, D. B. (2019). "Bachadon bo'yni saratonini erta tashxislashda yangi texnologiyalar roli". Sog'liqni saqlash xabarnomasi, 4(17), 23-29.